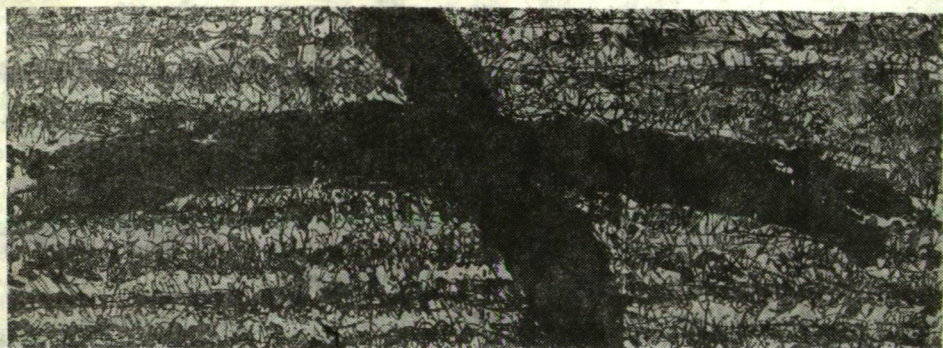

biek sorsát is, hiszen több mint egy évszázaddal korábban vesztette el önrendelkezését, önnön sorsának irányíthatóságát. Ezért (de amiatt is, hogy sokáig egyetlen nagyhatalmi tényezőnek sem állt érdekében, hogy függetlenségét visszaszerezze) hamarabb is kezdte, szervezettebben és elszántabban folytatta szabadságküzdelmét. S minthogy egyértelműbb, „tisztább” elnyomó viszonyokkal (bár háromféle, de egylényegű zsarnoksággal) állt huzamosan szembe, s saját erőforrásait sokszorosan meghaladó hatalmakkal kellett állandóan szembeszegülnie, az ellenállás, a zendülés, a fegyveres küzdelem, s a földalatti önszerveződés területén kivételes, modellértékű tapasztalatokat szerzett. Ezáltal a térség többi népével — nemzetével szemben ebben a Közép-Kelet-Európában sajnos nem lebecsülendő vonatkozásban történelmi *fáziselőnyre* tett szert. Ebben a nem kívánt „versenyben” és viszonyrendszerben a lengyelség a többi közép-kelet-európai nemzet idősebb, tapasztaltabb testvére. Egyszersmind a közép-kelet-európai szabadságküzdelmek és társadalmi reformtörekvések első számú faltörő kosa. Példája — a két nemzetfejlődés nem elhanyagolható tipológiai hasonlóságaival megtévezve — ezért *különösen* fontos nekünk, magyaroknak.

És ugyanezért fontos könyv Kovács István esszékötete is, mert nem csupán anyagot szolgáltat a lengyel (tehát közép-kelet-európai) „sorskérdések” természetéről való töprengéseinkhez, hanem anyagkezelésével, a részproblémák megvilágításával, szakszerű értelmezésével, a lengyel történelem csomópontjainak megragadásával átgondolhatóságukat is lehetővé teszi: biztos fogódzókat ad kezünkbe a par excellence közép-kelet-európai lét lényegi megértéséhez. S mindezt tiszta, világos stílusban, mértéktartóan, s a jó ügyhöz méltó szerénységgel.

A kötet találó címében szereplő, remélhetőleg nemzeteink közös jövőjét (is) jelképező csillagló gyémántot kinek-kinek magának kell kikaparnia le-tűnt, szétesett, elhamvadt közép-kelet-európai világunk hamujából. Akár tíz körömmel is, ám — sugallja a szerző — most, a modernizációs folyamat újraindításának kritikus időszakában, a múlt tanulságait hasznosítva, közös erővel. (*Magvető, Gyorsuló idő, 1988.*)

BORSI-KÁLMÁN BÉLA

FANTANARIU SUZANA: KILENC SOR EGY KÉZIRATBÓL